

Svetlana S. Kaljača

UMERENA INTELEKTUALNA OMETENOST

Beograd, 2008

Edicija:
MONOGRAFIJE I RADOVI

Dr Svetlana S. Kaljača
UMERENA INTELEKTUALNA OMETENOST

Izdavač:
Univerzitet u Beogradu -
Fakultet za specijalnu edukaciju i
rehabilitaciju – Izdavački centar (CIDD)

Za izdavača:
Prof. dr Dobrivoje Radovanović, dekan

Urednik:
Prof. dr Zorica Matejić-Đuričić

Recenzenti:
Prof. dr Nenad Glumbić
Prof. dr Vlastimir Miladinović
Prof. dr Aleksandar Ćordić

Lektura:
Valentina Marković

Korice:
Mr Boris Petrović
Priprema za štampu:
Biljana Kراسić

Štampa:
„Planeta print“, Beograd

Tiraž:
450

Godina izdanja:
2008.

ISBN 978-86-80113-73-9

---

*Nastavno-naučno veće Univerziteta u Beogradu -
Fakulteta za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju donelo
je Odluku 3/9 od 8.3.2008. godine o pokretanju Edicije:
Monografije i radovi.*

*Nastavno-naučno veće Fakulteta za
specijalnu edukaciju i rehabilitaciju Univerziteta u
Beogradu, na sednici održanoj 23.9.2008. godine,
Odlukom br. 3/44 od 25.9.2008. godine,
usvojilo je recenzije rukopisa monografije
“Umerena intelektualna ometenost”
autora doc. dr Svetlane S. Kaljače.*

<i>Predgovor</i>	7
OPŠTI DEO	
Psihičke funkcije dece sa umerenom intelektualnom ometenošću	
INTELEKTUALNA OMETENOST	11
Definicija intelektualne ometenosti	11
Umerena intelektualna ometenost	17
SPECIFIČNOSTI SAZNAJNOG RAZVOJA DECE SA UMERENOM INTELEKTUALNOM OMETENOŠĆU	18
Teorijske osnove sazajnog razvoja	18
PERCEPCIJA	24
Vizuelna i vizuoprostorna percepcija	24
Smetnje i poremećaji vizuelne i vizuoprostorne percepcije	25
Specifičnosti vizuoprostorne diskriminacije dece sa umerenom intelektualnom ometenošću	27
MOTORIKA	30
Razvoj motorike	30
Poremećaji razvoja motorike i praksije	31
Karakteristike grafomotornog razvoja kod dece sa umerenom intelektualnom ometenošću	33
GOVORNO - JEZIČKI RAZVOJ	41
Razvoj jezika	42
Govor i komunikacija dece sa umerenom intelektualnom ometenošću	45
Akademske veštine dece sa umerenom intelektualnom ometenošću	48
RAZVOJ MIŠLJENJA I POJMA BROJA	54
Karakteristike mišljenja i razvoj prenumeričkih i numeričkih sposobnosti kod dece sa umerenom intelektualnom ometenošću	58
PAŽNJA	63
Poremećaji pažnje	65
PAMĆENJE	70
<i>Senzorno pamćenje</i>	74
<i>Radna memorija</i>	75
<i>Dugoročno (dugotrajno) pamćenje</i>	76
Teškoće u pamćenju	77

SOCIJALNI RAZVOJ	80
Karakteristike socijalnog razvoja dece s umerenom intelektualnom ometenošću	86
RAZVOJNE KARAKTERISTIKE DECE SA UMERENOM INTELEKTUALNOM OMETENOŠĆU NA UZRASTU OD ROĐENJA DO ŠESTE GODINE ŽIVOTA	92

POSEBAN DEO

Poglavlje 1

Vaspitanje i obrazovanje dece sa umerenom intelektualnom ometenošću

VASPITNO–OBRAZOVNI RAD SA DECOM SA UMERENOM INTELEKTUALNOM OMETENOŠĆU	97
<i>Samoposluživanje</i>	99
<i>Razvoj govora i jezika</i>	100
<i>Socijalni razvoj</i>	101
<i>Razvoj psihomotorike</i>	102
<i>Upoznavanje prirodne i društvene sredine</i>	103
<i>Radno vaspitanje</i>	104
<i>Likovno vaspitanje</i>	106
<i>Muzičko vaspitanje</i>	107
<i>Fizičko vaspitanje</i>	107
Metodski pristup u vaspitanju i obrazovanju dece sa umerenom intelektualnom ometenošću	108
INDIVIDUALNI PRISTUP U VASPITANJU I OBRAZOVANJU DECE SA UMERENOM INTELEKTUALNOM OMETENOŠĆU	111
Opšte odrednice individualnog obrazovnog programa	112
<i>Osnovni elementi individualnog obrazovnog programa</i>	112
<i>Priprema za izradu IOP</i>	113
<i>Ciljevi IOP-a</i>	114
<i>Struktura stručnog tima</i>	115
<i>Principi implementacije IOP</i>	117
Shematski prikaz IOP	118
Evaluacija postignuća	119

II POGLAVLJE
Adultni period osoba sa umerenom
intelektualnom ometenošću

ŽIVOT U ZAJEDNICI ODRASLIH OSOBA SA UMERENOM INTELEKTUALNOM OMETENOŠĆU	127
Definisanje tranzicionog planiranja	130
<i>Ciljevi tranzicionog planiranja</i>	131
<i>Tim za individualno tranziciono planiranje</i>	133
<i>Uloga agencija – tranzicionih servisa</i>	134
<i>Evaluacija procesa individualnog tranzicionog planiranja</i>	135
STANOVANJE OSOBA SA UMERENOM INTELEKTUALNOM OMETENOŠĆU	137
Male kućne zajednice	139
Stanovanje uz podršku	140
RADNO OSPOSOBLJAVANJE ODRASLIH OSOBA SA UMERENOM INTELEKTUALNOM OMETENOŠĆU	143
Zapošljavanje osoba sa umerenom intelektualnom ometenošću	145
Modeli zapošljavanja osoba sa intelektualnom ometenošću u našoj sredini	147
<i>Zaštitne radionice</i>	147
<i>Kvotni model zapošljavanja osoba sa IO</i>	148
<i>Zapošljavanje uz podršku osoba sa IO</i>	149
SEKSUALNOST ODRASLIH OSOBA SA UMERENOM INTELEKTUALNOM OMETENOŠĆU	151
SAMOZASTUPANJE ODRASLIH OSOBA SA UMERENOM INTELEKTUALNOM OMETENOŠĆU	155
SMRTNOST KOD OSOBA SA UMERENOM INTELEKTUALNOM OMETENOŠĆU	159
LITERATURA	161
INDEX AUTORA	181
INDEX POJMOVA	191

Predgovor

U proteklom periodu na našim prostorima publikovano je više udžbenika i monografija koji su se bavili fenomenom intelektualne ometenosti. Međutim, ovo je prva monografska publikacija isključivo posvećena izučavanju umerenog stepena intelektualne ometenosti. Ova činjenica je predstavljala osnovni motiv autoru da uobliči tekst koji je pred vama.

Sadržaj monografije je rezultat opsežnih teorijskih razmatranja rukopisa iz ove oblasti, naučno-istraživačkog rada i praktičnog iskustva stečenog u radu sa decom i mladima sa umerenom intelektualnom ometenošću. Nadam se da će aktuelnost ponuđenih tema, kao i stil kojim je napisano, ovo štivo učiniti interesantnim ne samo stručnjacima koji se neposredno bave ovom problematikom, već i drugima kojima je oblast specijalne edukacije i rehabilitacije značajna i zanimljiva.

Autor